

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Glommens og Laagens Brukseierforening
Postboks 1209,
2605 LILLEHAMMER

Vår dato: 21.09.2018
Vår ref.: 201838944-3
Arkiv: 312
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Rune Moe
22959315rmo@nve.no

Glommens og Laagens Brukseierforening – Søknad om tillatelse til midlertidig fravikelse fra manøvreringsreglement - Mesnavassdraget ved Brummunda/Ljøsåaoverføringen

Vi viser til deres søknad av 07.09.2018 om tillatelse til midlertidig fravik fra manøvreringsreglementet for Mesnavassdraget ved Brummunda/Ljøsåaoverføringen, Ringsaker kommune i Hedmark.

Om søknaden

I henhold til post 3 i gjeldende manøvreringsreglementet for Mesnavassdraget gitt ved Kgl. res av 24. mars 2017 skal det fra inntaket i Brumundavassdraget slippes minimum 100 l/s hele året.

NVEs pålegg om måling og dokumentasjon av minstevannføring i Mesnavassdraget gitt i vedtak av 06.07.2018 (NVE-ref. 201706579-6) medfører ombygging av eksisterende dam i Brumundavassdraget. I disse planene inngår støping av dam med V-profil rett nedstrøms overføringspunktet Ljøsåa i Brumundavassdraget for å få sikre gode observasjoner av pålagt minstevannføring. For å få gjennomført arbeidet søker derfor Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) om å unnlate å slipp av minstevannføring på 100 l/s i Brummunda ved Ljøsåaoverføringen i perioden 24. september – 08. oktober 2018.

Høring

På grunn av sakens umiddelbare tidshorisont har den ikke vært kunngjort lokalt. NVE har sendt saken på begrenset høring til Ringsaker kommune, Fylkesmannen i Hedmark, Hedmark fylkeskommune, Brumunddal og Omegn Sportsfiskerforening og Brumunda og Leras grunneierforening for å få deres syn på saken, og mener at den er tilstrekkelig belyst gjennom dette. NVE har i tillegg fått en uttale fra utmarksleder i Pihl AS om pågående tømmerdrift i området.

Fylkesmannen i Hedmark uttaler i brev av 21.09.2018:

«Vi viser til oversendelse fra dere den 12. sept vedlagt GLB/Eidsiva sin søknad om fravikelse fra manøvreringsreglementet for Mesnavassdraget ved Brumunda/Ljøsåaoverføringen i Ringsaker kommune. Fylkesmannen ble orientert per telefon om saken samme dag. Da søker ønsker å iverksette anleggsarbeidet allerede den 24. september, så ble vi gitt en frist til uttalelse på kun

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

ÉN uke. Vi beklager at våre kommentarer kommer to dager for sent, men håper den muntlige dialogen vi har hatt også har vært til hjelp. I henhold til post 3 i gjeldende reglement for Mesnavassdraget gitt ved Kgl. res av 24. mars 2017 skal det fra inntaket i Brumundavassdraget slippes minimum 100 l/s hele året. GLB søker nå om å fravike pålagt minstetapping i Brumunda ved Ljøsåaoverføringen i perioden 24. september – 8. oktober. Grunnen til søknaden er at GLB/Eidsiva planlegger å støpe en dam med V-profil for måling og dokumentasjon av minstevannføring i framtiden. For å få dette til, søker de om å unnlate å slippe minstevannføring på 100 l/s i Brumunda ved Ljøsåaoverføringen i perioden 24. september – 08. oktober 2018.

Søker har ikke oversendt noen kartoversikt over tiltaksområdet annet enn et oversiktskart over berørte delnedbørsfelt. Søker vurderer de negative miljøeffektene av stans i vannslippet å være begrensede. Søker sier videre at «Elvebunnen rett nedstrøms dammen er preget av stor stein og strekningen fram til sidebekker kommer inn er høyst sannsynlig fortsatt ikke fiskeførende. Berørt elvestrekning har også minimal betydning for friluftsliv. Vi beregner at vannføringen ved samløp Brumunda-Ljøsåa (pkt 3 på kartet) reduseres med maksimalt 25% de dagene minstetappingen stoppes». Det er uklart for oss om reduksjonen på 25 % gjelder Brumunda etter samløpet med Ljøsåa eller om det gjelder restvannføringen i Ljøsåa før samløp med Brumunda. Uansett så mener vi at en 25 % reduksjon ikke er ubetydelig.

Vi viser også til fylkeskommunens høringsuttalelse innsendt i går den 20. sept. Fylkesmannen i Hedmark slutter seg til momentene som er påpekt der vedr. hensynet til fisk. Fylkesmannen mener at en tørrlegging av bortimot 500 m elvestrekning i Ljøsåa er svært uheldig, særlig med tanke på den prekære tørkesituasjonen vi har hatt i vassdragene våre den siste sommeren. September-oktober er gytetid for ørret i dette området og det forventes at det allerede står gytetisk fra elvestasjonær stamme, men også fra Bergsbutjernet på den planlagte tørrleggingsstrekningen i dag. I tillegg står det sannsynligvis også fisk av yngre årsklasser på samme strekning.

Fylkesmannen har forvaltningsansvaret for sårbare arter og for fremmede skadelige arter. For Mjøsa og Brumunda vil det si at Fylkesmannen har ansvaret for den vandrende storørreten. Storørrestammen i Brumunda er i god tilstand. Men storørretens leveområder presses stadig av tekniske inngrep som vannkraft, vei/bane og landbruk-/industri-/boligutbygging. Ved nødvendige tekniske tiltak/inngrep i vassdrag med storørret er det normalt å sette vilkår om stopp i anleggsarbeid i storørreten gytetid. Dette er også grunnlaget for fredningsbestemmelser fra fiske i den samme perioden. Det framstår dermed som meget underlig om NVE skal akseptere dette arbeidet uten avbøtende tiltak som sikrer en akseptabel vannføring nedenfor tiltaksområdet. Dette arbeidet er av en såpass kort varighet og geografisk omfang at det skulle være mulig å etablere og drifte en overløpsløsning forbi dette området hvor støping skal foregå og som ikke innebærer terrengbearbeiding. Alternativt mener vi at en utsettelse til en mindre sårbar periode i 2019 vil være bedre, selv om vi av prinsipp også da vil stille oss negative til fullstendig tørrlegging av den berørte elvestrekningen. Det er også godt kjent at støpearbeider i vassdrag kan medføre dødelig vannkjemi på bunndyr og fisk. Dette vil særlig gjelde om det ikke finnes noe påslipp av rent vann rett nedstrøms som kan bidra til fortynning av komponenter fra arbeidet som er skadelige for miljøet. På grunn av for kort høringsfrist og manglende informasjon om de tekniske løsningene, vil vi ikke kunne uttale oss mer utfyllende om dette. Men vi ber NVE om å sikre at det benyttes best tilgjengelige teknikk og kunnskap ved valg av både materiell og metode i det planlagte arbeidet.

Med bakgrunn i den manglende dokumentasjonen av naturmiljøene i den berørte elvestrekningen samt effektene av det planlagte tiltaket, må føre-var prinsippet her slå inn,

jmf. §9 i Naturmangfoldloven. Fylkesmannen ber om at tiltaket utsettes til en mindre sårbar periode i 2019, men forutsetter uansett at regulanten/utbygger slipper minstevannføringen forbi terskelen og ut i Ljosåa under anleggsarbeidet.»

Hedmark fylkeskommune uttaler i e-post av 20.09.2018:

*«Søker har ikke fremlagt noen kunnskap om fiskebestandene i systemet, annet enn å ha nevnt Mjøsørreten i Brumunda. De mener også at øvre del av Ljosåa ikke er fiskeførende, men dette er ikke dokumentert. Dessuten vil tiltaket medføre redusert vannføring av betydning helt ned til Bergsbuvannet. Vi har forsøkt å innhente kunnskap lokalt for å kunne oppfylle Naturmangfoldlovens (NML) §8, men selv med det som skrives i det følgende **mener vi at NML §9, føre var prinsippet, må spille en vesentlig rolle ved NVE sin håndtering av denne saken.***

Ljosåa er en viktig gytebekk for både lokal stedegen stamme, men særlig for fisk på oppvandring fra Bergsbuvannet (Hestfløyta på kart). Vi har fått opplyst fra Ringsaker jakt og fiskeområde at Ljosåa er eneste funksjonelle gytebekk for fisk fra dette vannet, da den andre bekken som kommer inn fra nordvest er sterkt preget av beveraktivitet med demninger som i stor grad hindrer oppvandring. Bergsbuvannet er i tillegg til den begrensede naturlige rekrutteringa avhengig av utsetting av fisk for å ha et godt fisketilbud, og slik sett er den naturlige rekrutteringa ekstra viktig å hensynta. Ringsaker jakt og fiskeområde opplyser at de setter settefisk i utløpet av Ljosåa for å forsøke å prege på denne lokaliteten.

*En tørrlegging av Ljosåa over en strekning på 500 m, og da vesentlig redusert vannføring på resten av strekningen ned til Bergsbuvannet ser vi på som svært uheldig nå midt i gytetiden for ørret. Sett i lys av at tørkesommeren mest sannsynlig har gitt en svak årsklasse for 2018, vil en slik bortføring av vann nå i gytetiden føre til en svak årsklasse også i 2019. Slik vi ser det er det heller ingen annen tid på året at det er gunstig med bortføring av vann i et allerede marginalt system. **Vi forutsetter for gjennomføringen av tiltaket at regulanten/utbygger slipper minstevannføringen forbi terskelen og i Ljosåa under gjennomføringen av tiltaket.»***

Brumunddal og Omegn Sportsfiskerforening uttaler i e-post av 18.09.2018:

«Brumunddal & Omegn Sportsfiskerforening (heretter kalt BOSFF) ser ikke positivt på tidspunktet som er valgt for å sperre Brumunda/Ljosåoverføringen.

På denne tiden av året foregår oppgangen av gytefisk i Brumunda for fullt, og på grunn av en ekstremt tørr sommer har gyteoppgangen latt vente på seg til nylig. Det er for tiden derfor enorm oppgang, og en reduksjon av vannmengden i elva vil med stor sannsynlighet påvirke gyteområdene.

BOSFF har forvaltningsansvaret for storørrestammen i Brumunda, og vi har flere medlemmer som til sammen utfører flere årsverk med dugnad, 365 dager i året, med yngel/settefisk til elva. BOSFF setter normalt ut fisk i Brumunda første helg i september. På grunn av lite vann i elva har vi i år måtte vente med dette, og utsettingen er derfor planlagt til lørdag 29.09. Selvefølgelig er også fisk som eventuelt settes på elva da avhengig av nok vann.

Basert på blant annet momentene over mener vi i BOSFF at høsten generelt, og denne høsten spesielt, er et svært dårlig tidspunkt for å utføre arbeid som påvirker vannmengden i Brumunda. Vi mener at arbeid som dette bør utføres så tidlig som mulig på våren.

BOSFF har selvefølgelig mulighet til å vente til etter 08.10. med å sette ut fisk i Brumunda, men gyteplasser vil med stor sannsynlighet påvirkes av redusert vannmengde.

Vi i BOSFF håper derfor at det er mulig å utsette arbeidet til våren 2019.»

Utmarksleder og grunneier **Pihl AS** uttaler følgende i e-post av 21.09.2018:

«Undertegnede fikk i går den 20. september en telefon fra Miljøvernleder i Hedmark om tiltak i Ljosåa, med høringsfrist den 19. september.

Her planlegger NVE tiltak uten at grunneier Pihl AS eller forvaltningsorganet for all jakt og fiske i almenningen og Pihl har fått beskjed.

- Om ikke varslingsfristen er ille nok, så planlegges dette å gjennomføres nå midt i gytesesongen med oppstart 25 september. Slik er uakseptabelt. Den eneste fungerende gytebekken her er Ljosåa, og der går fisken for gyting i disse dager, og det vil være krise å tørrelegge denne nå.*
- Vi har en større tømmerdrift som pågår mellom hovedvei og overføringdemninga nå i disse dager. Tømmerbilene kjører forbi tiltaksstedet for å snu. Dette samt lessing av tømmer og trafikk med tømmerbiler og skogsmaskiner fører til at veien er tilnærmet stengt fra 05.30 om morgenen til 18-19 tiden på kvelden.*
- Vi anbefaler ikke bruk av personbil i dette området før utkjøringen av tømmer er ferdig i siste halvdel av oktober.»*

Ringsaker kommune og Brumunda og Leras grunneierforening har ikke kommet med innspill i saken.

NVEs vurdering

NVE kan gi tillatelse til fravik fra manøvreringsreglement etter vannressursloven § 8 når formålet er nødvendig reparasjons- og vedlikeholdsarbeid. Tiltaket faller etter vårt syn inn under dette formålet. Bakgrunnen for søknaden er arbeidet med ombygging av dammen for logging og dokumentasjon av pålagt minstevannføringsslipp.

GLB har i søknaden gitt en utdypende begrunnelse på hvorfor de ønsker å fravike manøvreringsreglementet:

«NVE godkjente 6. juli i år GLBs planer for måling og dokumentasjon av minstevannføring i Mesnavassdraget (NVE ref 201706579-6). I disse planene inngår støping av dam med V-profil rett nedstrøms overføringspunktet Ljosåa i Brumundavassdraget for å få sikre gode observasjoner av pålagt minstevannføring. Dette arbeidet har planlagt oppstart 24. september. Antatt varighet vil være ca en uke. Mens arbeidene pågår kan det ikke tappes vann gjennom dammen, og pålagt minstetapping på 100 l/s må da fravikes. Elva vil da bli tørrlagt rett nedstrøms overføringspunktet fram til sidebekker kommer inn ca 500 m lenger ned. Dette var for øvrig normalsituasjonen fram til sommeren 2017. Vi anser at det er viktig å få gjort dette arbeidet før vinteren med tanke på tilgjengelighet og arbeidsforhold for støping av dam.

Etter vår vurdering vil de negative miljøeffektene av stans i vannslippet være begrensede. Som nevnt var tørrlagt strekning nedstrøms dam en vanlig situasjon helt fram til 2017. Elvebunnen rett nedstrøms dammen er preget av stor stein og strekningen fram til sidebekker kommer inn er høyst sannsynlig fortsatt ikke fiskeførende. Berørt elvestrekning har også minimal betydning for friluftsliv. Vi beregner at vannføringen ved samløp Brumunda-Ljosåa (pkt 3 på kartet) reduseres med maksimalt 25% de dagene minstetappingen stoppes.

Mjøsørreten har leveområde opp til Bergsbufallet, ved samløpet Brumunda-Ljøsåa, og en reduksjon av vannføringen med maksimalt 25% her, og gradvis mindre lenger nedover, antas å ikke ha nevneverdige konsekvenser, gitt den korte varigheten.»

NVE mener de planlagte arbeidene er et nødvendig tiltak, men at tidspunkt for arbeidene og varslingen av tiltaket kunne ha vært bedre. NVE vil også tekke frem at søknaden med fordel kunne ha blitt sendt til NVE på et tidligere tidspunkt. Høringspartene gir også tydelige signal på at tiltaket burde ha vært planlagt bedre, herunder særlig tidspunktet for omsøkt fravik. NVE viser også til at et så stort engasjement på en sak med svært kort høringsfrist tyder på at allmenne interesser i området vil bli påvirket av tiltaket dersom det gjennomføres som omsøkt. NVE vil bemerke at tiltaket er en følge av et pålegg gitt av NVE i vedtak av 06.07.2018, men samtidig at dette pålegget ikke må utføres dette kalenderår.

NVE mener at omsøkte tiltak vil kunne ha store negative konsekvenser for fisk i vassdraget. NVE mener at ulempene samlet sett for allmenne interesser i en normalsituasjon ville ha vært vesentlig mindre, men at en spesielt tørr sommer har forsterket de potensielle negative konsekvensene for fisk.

Nedbørsmønsteret lokalt har også gjort at det ifølge høringsparter nå står mye gyteklar fisk i vassdraget, og at tiltaket i så måte er spesielt uheldig. NVE har også fått høringsinnspill om at det er pågående tømmerdrift i området. NVE mener det sistnevnte er et privatrettslig forhold, og forutsetter at dette løses ved dialog ved en ev. iverksettelse av tiltaket.

NVE mener at tiltaket ikke kan gjennomføres som omsøkt ut fra de potensielle skadevirkningene for fisk ved å ikke slippe minstevannføring. NVE mener videre at en tilfredsstillende løsning vil være slipp av minstevannføring på 100 l/s gjennom heverter eller pumper over dammen fram til ny dam med v-profil er ferdigstilt. NVE mener dette er en løsning som i dette tilfellet ikke trenger en spesifikk tillatelse, ettersom kravet om minstevannføring ikke overtredes. NVE legger da til grunn en løsning som sikrer at den pålagte minstevannføringen slippes til enhver tid, og at det tørrlagte arealet rett nedstrøms dammen blir gjort så lite som mulig.

NVE mener at vurderingene er i tråd med prinsippene i naturmangfoldloven som skal ivaretas når vedtak treffes, jf. naturmangfoldloven §§ 8-12, samt §§ 4 og 5.

Konklusjon

Den omsøkte tiltaksperioden er midt i et viktig tidspunkt for oppvandring av fisk i vassdraget.

NVE gir GLB ikke tillatelse til å fravike manøvreringsreglementet for Mesnavassdraget ved Brummunda/Ljøsåaoverføringen på omsøkt tidspunkt - i perioden 24.09.2018 - 08.10.2018. Tiltakene kan likevel gjennomføres ved slipp av minstevannføring på 100 l/s gjennom heverter eller pumper over dammen fram til ny dam med v-profil er ferdigstilt.

Dersom arbeidene ikke utføres med en løsning som ivaretar minstevannføringsslippet på 100 l/s, ber NVE om at GLB søker om fravik fra manøvreringsreglementet på nytt i en mindre sårbar periode for fisk i vassdraget.

Om klage og klagerett

Dere kan klage på denne avgjørelsen til Olje- og energidepartementet innen tre uker fra det tidspunktet underretningen er kommet fram til partene, jf. forvaltningslovens kapittel VI. Klageretten er begrenset til parter (grunneiere, rettighetshavere og konsesjonssøker) og andre med rettslig klageinteresse (hovedsakelig organisasjoner som representerer berørte interesser).

En klage skal begrunnes skriftlig, stiles til Olje- og energidepartementet og sendes til NVE. Vi foretrekker elektronisk oversendelse til vår sentrale e-postadresse nve@nve.no.

Med hilsen

Rune Flatby
direktør

Øystein Grundt
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Vedlegg:

Kopi til:

BRUMUNDDAL OG OMEGN SPORTSFISKERFORENING
Fylkesmannen i Hedmark v/Atle Rustadbakken
Glommens og Laagens Brukseierforening - Vassdragsvakt
Hedmark fylkeskommune v/Arne Magnus Hekne
RINGSAKER JAKT OG FISKEOMRÅDE DA
Ringsaker kommune